

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE EFECTUATE ÎN SITUL DE LA RUGINOASA, JUDEȚUL NEAMȚ*

DE

ȘTEFAN HONCU**, LOREDANA GAFINCU***

Abstract:

Field research carried out in territory of the commune of Ruginoasa, Neamț County, has brought in to the light several ceramic fragments assigned to the period of the 2nd-3rd centuries AD. Following these research a new site belonging to the Poieniști-Vârșeșcoiu culture was discovered. The importance of this new site is also due to the discovery in proximity of an imperial hoard coins.

Keywords: *ceramic; Ruginoasa; Neamț county; 2nd -3rd centuries.*

Descoperirea unui tezaur monetar¹ pe teritoriul localității Ruginoasa, comuna Ruginoasa, județul Neamț, a reprezentat un motiv în plus pentru a verifica zona în teren. Acest demers a fost realizat pentru a cartografi locul descoperirii și pentru a verifica dacă descoperirea monetară se asociază cu alte materiale arheologice².

În zona indicată a fost descoperită o așezare inedită, cu o suprafață de circa 5 ha, unde au apărut numeroase fragmente ceramice care datează din secolele II-III p.Chr. Situl arheologic se află la nord de sat și se întinde de-a lungul pârâului Ruginoasa, afluent de stânga al pârâului Valea Neagră, pe prima terasă de la baza Dealului Cioreni (Pl. I.1), la o altitudine de circa 355-360 m. Tezaurul monetar a fost descoperit³, pe panta dealului, la limita nord-vestică a perimetrului unde au fost recoltate materiale ceramice.

Majoritatea materialului ceramic recoltat de pe suprafața sitului (Pl. I.2) este atipic, însă, în funcție de pastă, culoare și modul de realizare, au putut fi identificate/diferențiate două categorii: fragmente ceramice realizate pe plan local și ceramică importată. Printre materialele tipice se numără buze, toarte și baze. În cadrul ceramicii autohtone se disting două grupe: olărie lucrată cu mâna, într-o proporție scăzută, compusă, în general, din oale-borcan decorate cu brâu alveolar, și cea realizată la roată, în proporție ridicată. Printre materialele ceramice au fost identificate și fragmente de amfore de import.

O primă divizare a olăriei a ținut cont de împărțirea acestora pe două grupe: ceramică importată și autohtonă care la rândul ei a fost clasificată din punct de vedere tipologic și funcțional. În rândurile ce urmează vom prezenta formele ceramice reprezentative care au fost găsite în acest nou sit, pe baza cărora a fost făcută încadrarea cronologică a acestuia.

Amforele romane descoperite în acest punct constau în câteva fragmente de pansă din corpul vaselor, toarte și baze. O încadrare a lor din punct de vedere tipologic este dificil de făcut întrucât exemplarele

* Acest articol a fost elaborat cu sprijinul unui grant acordat de Consiliul Național al Cercetării Științifice din România, CNCS-UEFISCDI, în cadrul proiectului cu numărul PN-III-P4-ID-PCE-2016-0669 programul PNCDI III.

** Institutul de Arheologie al Academiei Române – Filiala Iași; stefanhoncu@yahoo.com.

*** Complexul Muzeal Județean Neamț, pricoploredana@ymail.com.

¹ Tezaurul a fost descoperit de către Marius Irimia, cu ajutorul detectorului de metale, în partea nordică a satului, pe data de 05.12.2015, și predat, prin intermediul Direcției pentru Cultură Neamț, Complexului Muzeal Județean Neamț în vederea evaluării și achiziționării (P.V. nr. 1998/09.12.2015).

² Cercetarea a fost realizată de un colectiv compus din Lucian Munteanu, Silviu-Constantin Ceaușu și Alexandru Gafincu în data de 1.04.2016. vezi DIACONU 2016: 503-504, cat. nr. 34.

³ La deplasarea în teren nu a fost posibilă identificarea gropii săpate pentru recuperarea tezaurului, deoarece ulterior au fost practicate lucrări agricole. Cartarea locului de descoperire al monedelor a fost realizat pe baza hărții anexate de descoperitor la procesul verbal menționat anterior.

respective sunt foarte fragmentare și, din nefericire, nu au fost descoperite buze de amfore, care ne-ar fi putut oferi un indiciu cu privire la tipul de recipient descoperit aici. Însă, considerăm că fragmentele respective aparțin, cu unele mici rețineri, tipului de amforă Șelov C, frecvent întâlnit în așezările din această perioadă⁴, în intervalul de timp aferent celei de-a doua jumătăți a secolului al II-lea p.Chr. și primei jumătăți a veacului următor. Amforele se caracterizează printr-o buză îngustă, rotunjită, gât tronconic, corpul conic, bază tubulară, toartele ovale în secțiune cu două sau trei șanțuri longitudinale.

În așezarea de la Ruginoasa au fost descoperite un fragment de toartă și o bază.

1. Ld.⁵. Ruginoasa 2017. (Pl. II.1). Dimensiuni: Hp. = 3,7 cm. Descriere: Pastă de culoare bej, cu mult piroxen, calcar și mica argintie în compoziție. Dată: a doua jumătate a secolului al II-lea p.Chr. prima jumătate a veacului următor.
2. Ld. Ruginoasa 2017. (Pl. II.2). Dimensiuni: Hp. = 2,5 cm., Db. = 3,6 cm. Descriere: Pastă de culoare bej, cu mult piroxen, calcar și mica argintie în compoziție. Dată: a doua jumătate a secolului al II-lea p.Chr. prima jumătate a veacului următor.

CERAMICA AUTOHTONĂ

În ceea ce privește ceramica autohtonă lucrată cu mâna aceasta este reprezentată de câteva fragmente de panse din corpul vasului, decorate cu brăul alveolar (Pl. II.12). Fragmentele provin de la tipul de oale-borcan, des întâlnit în cadrul așezărilor ce aparțin „dacilor liberi”. Materialele discutate de noi au pasta de culoare cenușie la interior și cărămizie la exterior, grosieră, cu mica argintie în compoziție. Aceasta apare atât în așezări, cât și în necropole în cea de-a doua etapă de evoluție a culturii de tip „Poieniști-Vârtecoiu”⁶. Alături de ceașca dacică – „cățuia”, oala-borcan este forma ceramică specifică culturii geto-dacice. Tipologia vaselor borcan cuprinde mai multe tipuri, astfel încât în lipsa unei părți din buză nu putem încadra fragmentele în discuție într-un tip sau altul⁷.

CERAMICA LUCRATĂ LA ROATĂ

În cadrul ceramicii locale au fost identificate câteva fragmente care provin de la oale. Acestea sunt confecționate din pastă cenușie și cărămizie, fină, cu mica argintie și calcar în compoziție. Din cauza stării fragmentare a vaselor, nu am putut calcula diametrul acestora.

Vasele se înscriu în grupa recipientelor folosite pentru depozitarea cerealelor, fără toarte, cu corpul sferoidal, gâtul delimitat cu o nervură sau două, de restul corpului, buza este răsfrântă, triunghiulară în secțiune, lisă. Baza vaselor este inelară. Astfel de vase sunt frecvent întâlnite în așezările și necropolele de tip „Poieniști-Vârteșcoiu” din spațiul est-carpatic.

Cu unele diferențe, vasele descoperite la Ruginoasa pot fi incluse în două tipuri, separate doar prin caracteristicile morfologice ale buzei puternic evazate.

În **primul tip** au fost incluse două fragmente de buză care, după clasificarea lui Gh. Bichir, corespund grupei B tipul b/1. Astfel de vase au fost descoperite la Piatra Neamț, în punctele Lutărie și Dărmănești⁸.

3. Ld. Ruginoasa 2017. (Pl. II.3). Dimensiuni: Hp. = 1,7 cm. Descriere: Pastă de culoare cenușie, fină, calcar și mica argintie în compoziție. Dată: secolele II-III p.Chr.

⁴ POPA 2011: 212, Fig. 8; HÂNCEANU 2010: 33, Pl. XI.1-5; CIUBOTARU 2014: 75-76, Pl. 2.5-7; HONCU, MUNTEANU 2015: 319, tipul Șelov C, Fig. 4.2,3; POPA 2015: 108-109; HONCU, ENEA, BOGHIAN 2017: 259-260, tipul Șelov C, Fig. 2.1-5.

⁵ În catalog au fost folosite următoarele abrevieri: Ld. = locul descoperirii, Hp. = înălțimea păstrată, Dg. = diametrul gurii, Db. = diametrul bazei.

⁶ BICHIR 1973a: 63.

⁷ BICHIR 1973a: 65-68; BICHIR 1984: 33-34.

⁸ BICHIR, 1973a: 74, tipul b/1, Pl. XLIX.3-4.

4. Ld. Ruginoasa 2017. (Pl. II.4). Dimensiuni: Hp. = 4 cm. Descriere: Pastă de culoare cenușie, cu calcar și mica argintie în compoziție. Angobă cenușie închis. Dată: secolele II-III p.Chr.
Tipul al doilea de vase, pentru provizii, se întâlnește la Săbăoani⁹, Poiana Dulcești¹⁰ și Poienești¹¹.
5. Ld. Ruginoasa 2017. (Pl. II.5). Dimensiuni: Hp. = 5,3 cm. Descriere: Pastă de culoare cărămizie, cu ceramică sfărmată, calcar și mica argintie în compoziție. Angobă cenușie închis. Dată: secolele II-III p.Chr.
6. Ld. Ruginoasa 2017. (Pl. II.6). Dimensiuni: Hp. = 3 cm. Descriere: Pastă de culoare cenușie, fină, cu calcar și mica argintie în compoziție. Dată: secolele II-III p.Chr.
7. Ld. Ruginoasa 2017. (Pl. II.7). Dimensiuni: Hp. = 3,4 cm. Descriere: Pastă de culoare cenușie cu nuanțe de cărămiziu, cu calcar și mica argintie în compoziție. Angobă cărămizie. Dată: secolele II-III p.Chr.

Din categoria ceramicii lucrate la roată fac parte mai multe baze de oale care nu pot fi încadrate tipologic, cel mai probabil, acestea aparțin unor oale ori căni. Acestea au pasta de culoare cenușie, fină, cu calcar și mica argintie în compoziție.

8. Ld. Ruginoasa 2017. (Pl. II.8). Dimensiuni: Hp. = 3 cm, Db. = 12 cm. Descriere: Pastă de culoare cenușie, cu calcar și mica argintie în compoziție. Angobă cenușie. Dată: secolele II-III p.Chr.
9. Ld. Ruginoasa 2017. (Pl. II.9). Dimensiuni: Hp. = 5,2 cm, Db. = 13 cm. Descriere: Pastă de culoare cărămizie, cu calcar și mica argintie în compoziție. Angobă bej. Dată: secolele II-III p.Chr.
10. Ld. Ruginoasa 2017. (Pl. II.10). Dimensiuni: Hp. = 2,2 cm, Db. = 15 cm. Descriere: Pastă de culoare cenușie, fină, cu calcar și mica argintie în compoziție. Angobă cenușie închis. Dată: secolele II-III p.Chr.

Din ceramica adunată în urmă cercetărilor de suprafață de la Ruginoasa, a fost recuperat și un fragment ceramic aparținând unui **pahar**. Acesta are corpul cilindric cu buza ușor răsfrântă și rotunjită la exterior. Recipientul este confecționat dintr-o pastă cărămizie, fină, atent lucrată. Pe suprafața exterioară prezintă două ușoare caneluri. Prezența acestora în cadrul culturii de tip „Poienești-Vârteșcoiu” este rară, până acum se cunosc doar câteva exemplare. Un astfel de exemplar a fost aflat în necropola de la Cioara-Oncești¹² și Dumbrava¹³.

11. Ld. Ruginoasa 2017. (Pl. II.11) Dimensiuni: Hp. = 2,7 cm, Dg. = 10 cm. Descriere: Pastă de culoare cărămizie, fină cu calcar și mica argintie în compoziție. Angobă cărămizie puternic exfoliată. Dată: secolele II-III p.Chr.

În urma analizei ceramicii descoperite la suprafața așezării de la Ruginoasa s-a putut constata faptul că în cadrul sitului a fost utilizată atât ceramică autohtonă, cât și de import, lucru care se înscrie în tiparul general al descoperirilor din aceste așezări. Pe lângă amforele, Șelov C, folosite pentru transportul vinului, confecționate în sudul Mării Negre, în centrul de la Heraclea, ne atrage atenția prezența în acest sit a fragmentului de pahar din ceramică întrucât astfel de vase reprezintă rarități pentru spațiul est-carpatic. Analogiile citate prezintă decor, fie polifațetat, fie sub forme de ove, însă din cauza stării precare de conservare, paharului de la Ruginoasa nu i s-a păstrat decorul, dacă acesta ar fi avut. Ceramica autohtonă lucrată cu mâna sau la roată este reprezentată, în proporție ridicată, prin vasele de depozitare, vase borcan întâlnite frecvent în toate situările. În privința datării vaselor ceramice și a sitului, în lipsa unor cercetări invazive, nu putem decât să oferim o dată generală a acestora. Potrivit încadrării cronologice a amforelor

⁹ URSACHI 2007: 126, Pl. 52.5; 127, vase urnă incluse în tipul 4, Pl. 52.6,8; 128, tipul 7, Pl. 51.10.

¹⁰ BICHIR 1973a: 72, tipul a/1, Pl. LXIII.4, LXIV.6, unde apar rar pe nivelul I și des pe nivelul II.

¹¹ BICHIR 1973a: 72, tipul a/2, Pl. LXIII.2,3 apar în etapa târzie a culturii „carpice” la Poienești.

¹² BICHIR 1973a: 80, tipul f/3, Pl. CXI.4.

¹³ IONIȚĂ 2003: 230, Fig. 7.2.

romane – a doua jumătate a secolului II – prima jumătate a secolului III p.Chr., cel mai probabil, și durata de locuire a sitului corespunde, în linii mari, cu aceeași datare.

*

Așezarea și tezaurul monetar roman imperial de la Ruginoasa se înscriu într-o listă apreciabilă de descoperiri din secolele II-III p.Chr. care se concentrează în bazinele hidrografice ale pâraielor Valea Neagră și Valea Mare/Pârâul Șarpelui (Pl. III). În această zonă au fost descoperite numeroase așezări din această perioadă, dintre care amintim pe cele de la Bălănești-*La Cănipărie*¹⁴, Bârgăuani-*Chetriș*¹⁵, Bârgăuani-*Chicera*¹⁶, Borniș-*Mălești II*¹⁷, Borniș-*Obârșia*¹⁸, Borniș-*Siliște-Crăiești*¹⁹, Cârliș-Vatra Satului²⁰, Chilia-*La Nord-vest de Sat*²¹, Dulcești-*La Grădini*²², Dulcești-*La Intrarea în sat*²³, Dulcești-*Humărie*²⁴, Ghigoiești-*La Siliște*²⁵, Ghigoiești-*Dl. Ungurașului*²⁶, Ghigoiești-*Mânjești*²⁷, Hârtop-*Vatra Satului*²⁸, Hlăpești-*Bursucărie*²⁹, Hlăpești-*Pe Bancă*³⁰, Hlăpești-*Dl. Morii*³¹, Hlăpești-*Valea Țării*³², Homiceni-*Bendeasca/La Iaz*³³, Homiceni-*Siliște*³⁴, Mastacăn-*Siliște*³⁵, Mastacăn-*La Pârloage*³⁶, Mastacăn-*Curcudei*³⁷, Poiana-*Varnița*³⁸, Poiana-*Siliște*³⁹, Văleni-*La Bolocan*⁴⁰, Văleni-*La Moară*⁴¹, Vlădiceni-*Bâtca Vlădiceni*⁴², Vlădiceni-*La Cănechiște*⁴³, Vlădiceni-*Țarina-Țiganului*⁴⁴.

Siturile arheologice datate în perioada secolelor II-III p.Chr., din această zonă, au fost descoperite pe pante line, aflate în apropierea unor confluențe sau pe terase, amplasate astfel încât accesul la sursa de apă și la resursele naturale, din aceste areale joase, să fie facil. În imediata proximitate a așezărilor erau disponibile atât suprafețe întinse cu soluri productive, cât și întinse zone de luncă, umede, care puteau fi utilizate pentru

¹⁴ ZAHARIA, PETRESCU-DÎMBOVIȚA, ZAHARIA 1970: 359, Nr. 464.b.

¹⁵ CUCOȘ 1969: 416-417; HÂNCEANU 2010: 41, Nr. 7.

¹⁶ MIHĂILESCU-BÎRLIBA 1968: 211.

¹⁷ TEODOR 1984: 131-137; HÂNCEANU 2010: 41, Nr. 9.

¹⁸ ZAHARIA, PETRESCU-DÎMBOVIȚA, ZAHARIA 1970: 292, Nr. 248; DUMITROAIA 1985: 733.

¹⁹ CUCOȘ 1992: 25, Nr. 19.3.f; DUMITROAIA 1992: 75.

²⁰ URSACHI 1978: 153, Nr. 28; HÂNCEANU 2010: 42, Nr. 15.

²¹ DIACONU 2016: 496, Nr. 9.

²² CUCOȘ 1992: 25-26, Nr. 20.1.d; HÂNCEANU 2010: 42-43, Nr. 24.

²³ URSACHI 1978: 154, Nr. 43; HÂNCEANU 2010: 42, Nr. 23.

²⁴ DUMITROAIA 2004: 437.

²⁵ MATASĂ 1938: 126; CUCOȘ: 1992: 52, Nr. 52.2.2.

²⁶ MATASĂ 1938: 126; ZAHARIA, PETRESCU-DÎMBOVIȚA, ZAHARIA 1970: 364, Nr. 485.b; CUCOȘ 1992: 52, Nr. 52.2.c.

²⁷ MATASĂ 1938: 126; ZAHARIA, PETRESCU-DÎMBOVIȚA, ZAHARIA 1970: 363, Nr. 485.a; CUCOȘ 1992: 52, Nr. 52.2.b.

²⁸ DIACONU 2016: 499, Nr. 20.

²⁹ DUMITROAIA 1992: 75; HÂNCEANU 2010: 43, Nr. 30.

³⁰ CUCOȘ 1992: 24, Nr. 19.2.m; DUMITROAIA 1992: 76; HÂNCEANU 2010: 43, Nr. 31.

³¹ DUMITROAIA 1992: 77.

³² CUCOȘ 1992: 24, Nr. 19.2.l.

³³ PETRIȘOR 1987: 99-114.

³⁴ ZAHARIA, PETRESCU-DÎMBOVIȚA, ZAHARIA 1970: 289, Nr. 242; CUCOȘ 1992: 10, Nr. 8.2.a.

³⁵ DUMITROAIA 1992: 78; HÂNCEANU 2010: 44, Nr. 37.

³⁶ SCORPAN 1976: 118; CUCOȘ 1992: 25, Nr. 19.4.a; DUMITROAIA 1992: 76.

³⁷ DUMITROAIA 1992: 78.

³⁸ BICHIR 1965: 675-694; BICHIR 1973: 103; URSACHI 1978: 157, Nr. 76.

³⁹ BICHIR 1965: 675-694; URSACHI 1968: 147-152; BICHIR 1973: 97-103; BICHIR 1973: 412.

⁴⁰ ZAHARIA, PETRESCU-DÎMBOVIȚA, ZAHARIA 1970: 296, Nr. 262a.

⁴¹ URSACHI 1978: 117-123; URSACHI 1970: 265-270; IONIȚĂ, URSACHI: 1988.

⁴² ZAHARIA, PETRESCU-DÎMBOVIȚA, ZAHARIA 1970: 370, nr. 515.a; URSACHI 1978: 161, Nr. 115.

⁴³ DUMITROAIA 1986: 321; BOBOȘ, ALEXIANU 1986: 153-164; HÂNCEANU 2010: 48, Nr. 80.

⁴⁴ DUMITROAIA 1986: 321; BOBOȘ, ALEXIANU 1986: 153; HÂNCEANU 2010: 48, Nr. 82.

creșterea animalelor. Din punct de vedere geografic, suprafața celor două bazine hidrografice se prezintă sub forma unor dealuri largi, cu pante line, segmentate de cursuri de apă cu regim permanent, care au o orientare aproximativ nord-vest – sud-est. Exceptând câteva descoperiri, zonele locuite au o expunere solară sud-estică, beneficiind de o sursă naturală de lumină și căldură.

Accesul în cele două bazine hidrografice se putea realiza destul de ușor, de pe valea Siretului, respectiv a Moldovei, pe cursul pâraielor principale, având în vedere că nu sunt diferențe mari de nivel care să îngreuneze această deplasare. Probabil că acestea reprezentau căi de acces prin care se vehiculau produsele romane în mediul autohton. În siturile din acest areal au mai fost descoperite numeroase fragmente de amforă⁴⁵ care provin de la tipul Șelov C, care sunt datate, în linii mari, în aceeași perioadă cu ceramica descoperită în situl de la Ruginosa-Dealul Cioreni.

Condițiile de locuire propice din cele două bazine hidrografice explică densitatea ridicată a siturilor cunoscute aici, din diferite perioade istorice. Credem totuși că registrul așezărilor din veacurile II-III urmează a fi completat cu noi descoperiri, care trebuie confirmate pe cale arheologică.

BIBLIOGRAFIE

- BICHIR 1984 Bichir, Gh., *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*, Ed. Academiei Române, București.
- BICHIR 1973 Bichir, Gh., *Șantierul arheologic de la Poiana-Dulcești, jud. Neamț (1961-1970)*, in: MCA, X, 97-105.
- BICHIR 1973a Bichir, Gh., *Cultura carpică*, Ed. Academiei R.S.R., București.
- BICHIR 1965 Gh. Bichir, *Noi contribuții la cunoașterea culturii materiale a carpilor*, in: SCIV, 16, 4, 675-694.
- BOBOȘ, ALEXIANU 1986 Boboș, I., Alexianu, M., *Identificarea unei surse de materie primă nouă utilizată ca degresant în așezarea dacilor liberi de la Vlădiceni-Bîrgăoani, jud. Neamț*, in: MemAntiq, XII-XIV (1980-1982), 153-164.
- CIUBOTARU 2014 Ciubotaru, P., *Amfore descoperite întâmplător, aflate în colecția Muzeului de Istorie „Teodor Cincu” - Tecuci*, in: Danubius, XXXII, 71-87.
- CUCOȘ 1992 Cucuș, Șt., *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Neamț*, in: MemAntiq, XVIII, 5-61.
- COCOȘ 1969 Cucuș, Șt., *Săpăturile arheologice din jud. Neamț*, in: MemAntiq, I, 415-422.
- DIACONU 2016 Diaconu, V., *Cronica cercetărilor arheologice din județul Neamț (2015-2016)*, in: Mem.Antiq, XXXI-XXXII (2015-2016), 493-515.
- DUMITROAIA 2004 Dumitroaia, Gh., *Săpături arheologice sistematice și periegeze din județele Neamț, Bacău și Suceava (2002-2003)*, in: MemAntiq, XXIII, 431-449.
- DUMITROAIA 1992 Dumitroaia, Gh., *Materiale și cercetări arheologice din nord-estul județului Neamț*, in: MemAntiq, XVIII, 63-143.
- DUMITROAIA 1986 Dumitroaia, Gh., *Săpăturile arheologice din județul Neamț (1984-1985)*, in: MemAntiq, XII-XIV (1980-1982), 317-322.
- DUMITROAIA 1985 Dumitroaia, Gh., *Săpăturile arheologice din județul Neamț (1977-1983)*, in: MemAntiq, IX-XI (1977-1979), 733-740.
- HÂNCEANU 2010 Hânceanu, G., D., *Obiecte romane în situl arheologic de la Roșiori-Neamț*, in: Carpica, XXXIX, 32-65.
- HONCU, ENEA, BOGHIAN 2017 Honcu, Șt., Enea, S.-C., Boghian, D., *Amfore romane aflate în colecția muzeului școlar al Liceului Teoretic „Ion Neculce” din Târgu Frumos (jud. Iași)*, in: ArhMold, XL, 259-265.

⁴⁵ Vezi la HÂNCEANU 2010: 41-48.

- HONCU, MUNTEANU 2015 Honcu, Șt., Munteanu, L., *Cercetări arheologice de suprafață la Buda (com. Corbița, jud. Vrancea)*, in: Croitoru, C., Hânceanu, G. D., (eds.) *Miscellanea Historica et Archaeologica in Honorem Vasile Ursachi Octogenarii*, Bibliotheca Archaeologica Istros, Seria Honoraria, XIV, Ed. Istros, Brăila, 317-326.
- IONIȚĂ 2003 Ioniță, I., *Vase de sticlă romane la dacii liberi (secolele II-III d.Hr.)*, in: *ArhMold*, XXIII-XXIV (2000-2001), 219-247.
- IONIȚĂ, URSACHI 1988 Ioniță, I., Ursachi, V., *Văleni. O mare necropolă a dacilor liberi*, Ed. Junimea, Iași.
- MATASĂ 1938 Matasă, C., *Cercetări din preistoria județului Neamț*, in: *BCMI*, XXXI, fasc. 97, 97-133.
- MIHAILESCU-BÎRLIBA 1968 Mihailescu-Bîrliba, V., *Noi descoperiri de tezaur imperial romane la Piatra Neamț*, in: *Carpica*, I, 209-231.
- PETRIȘOR 1987 Petrișor, El., *Așezarea carpică de la Homiceni, jud. Neamț*, in: *MemAntiq*, XV-XVII (1983-1985), 99-114.
- POPA 2015 Al. Popa, *Untersuchungen Zu Denrömisch-Barbarischen Kontakten Östlich Der Römischen Provinz Dacia*, Dr. Rudolf Habelt GmbH, Bonn.
- POPA 2011 Popa, Al., „Importuri” provincial-romane și romanizare în hinterlandul provinciilor romane Dacia și Moesia Inferior, in: Rubel, Al., (coord.), *Romanizarea. Impunere și adeziune în Imperiul Roman*, Ed. Universității „Al. I. Cuza” Iași, Iași, 201-221.
- SCORPAN 1976 Scorpan, C., *Date noi cu privire la carpi și problema continuității geto-dace în bazinul Bistriței*, in: *MemAntiq*, IV-V (1972-1973), 115-124.
- TEODOR 1984 Teodor, S., *Descoperiri din epoca Latène în zona Neamțului*, in: *Thraco-Dacica*, V, 1-2, 123-137.
- URSACHI 2007 Ursachi, V., *Săbăoani. Monografie arheologică*, vol. I, Casa Editorială Demiurg, Iași.
- URSACHI 1978 Ursachi, V., *Elemente și influențe romane la est de Carpați în secolele II-III e. n.*, in: *Hierasus*, I, 147-185.
- URSACHI 1970 Ursachi, V., *Săpăturile arheologice de la Văleni (jud. Neamț)*, in: *MCA*, IX, 265-270.
- URSACHI 1968 Ursachi, V., *Cercetări arheologice efectuate de Muzeul de Istorie din Roman*, in: *Carpica*, I, 111-188.
- ZAHARIA, PETRESCU-DÎMBOVIȚA, ZAHARIA 1970 Zaharia, N., Petrescu-Dîmbovița, M., Zaharia, Em., *Așezări din Moldova. De la paleolitic până în secolul al XVIII-lea*, Ed. Academiei R.S.R., București.

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Pl. I. 1. Location of Ruginoasa site – Dealul Ciorenilor; 2. Photo of the site.
- Pl. II. Ceramic fragments discovered in the settlement of Ruginoasa.
- Pl. III. Archaeological sites from the 2nd-3rd centuries AD. located in the hydrographic basins of rivers Valea Neagră and Valea Mare/ of Șarpelui brook.

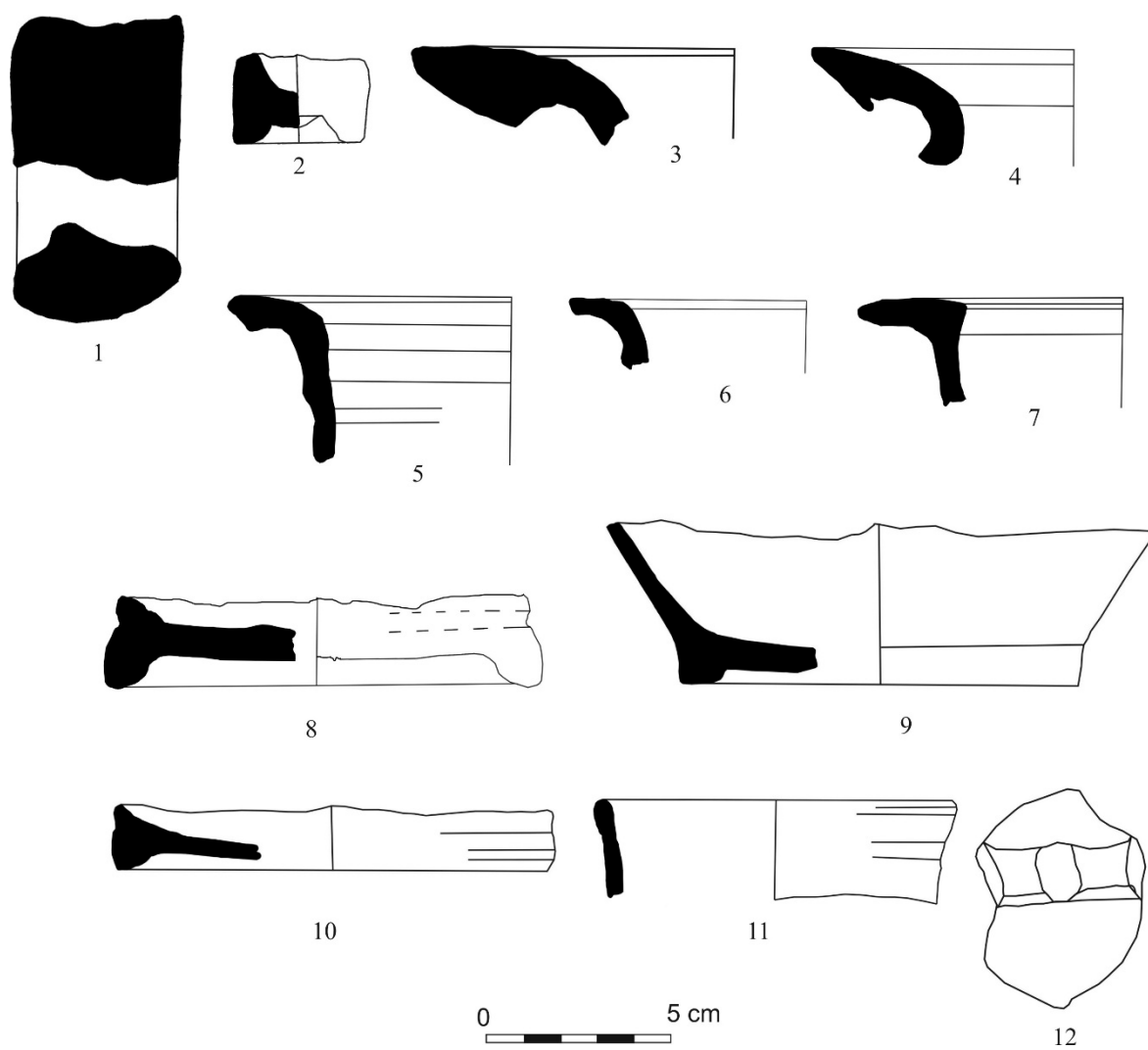

1

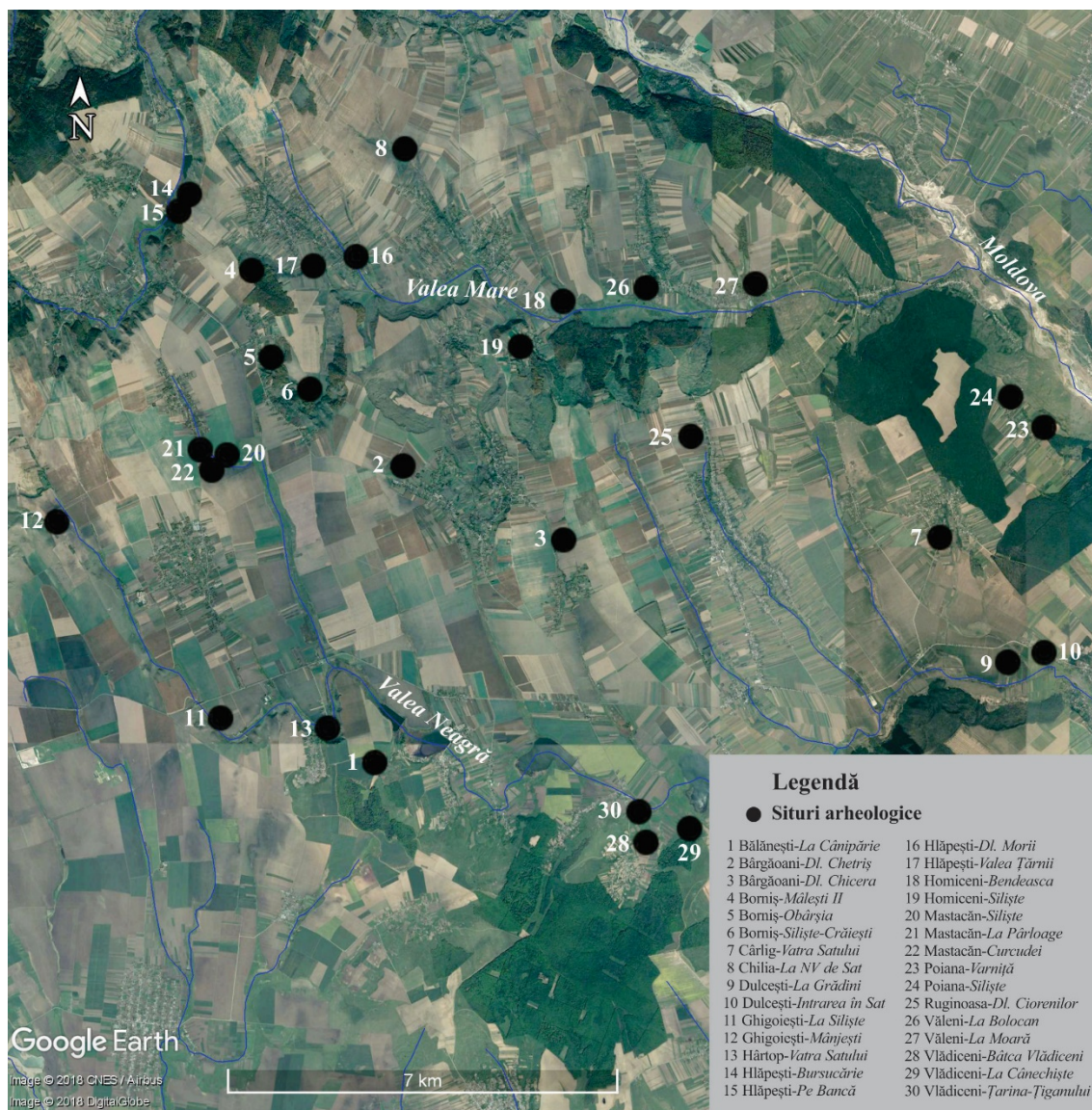

2

Pl. I. 1. Amplasarea sitului de la Ruginoasa-Dealul Ciorenilor; 2. Fotografie din teren.

Pl. II. Fragmente ceramice descoperite în așezarea de la Ruginoasa.

Pl. III. Situri arheologice din secolele II-III p.Chr. localizate în bazinele hidrografice ale pâraielor Valea Neagră și Valea Mare/Pârăul Șarpelui.